

Föreläsningar vid Stockholms högskola, HT 1889 : L40:86 B /

Rydberg, Viktor,

HS L40:86 B

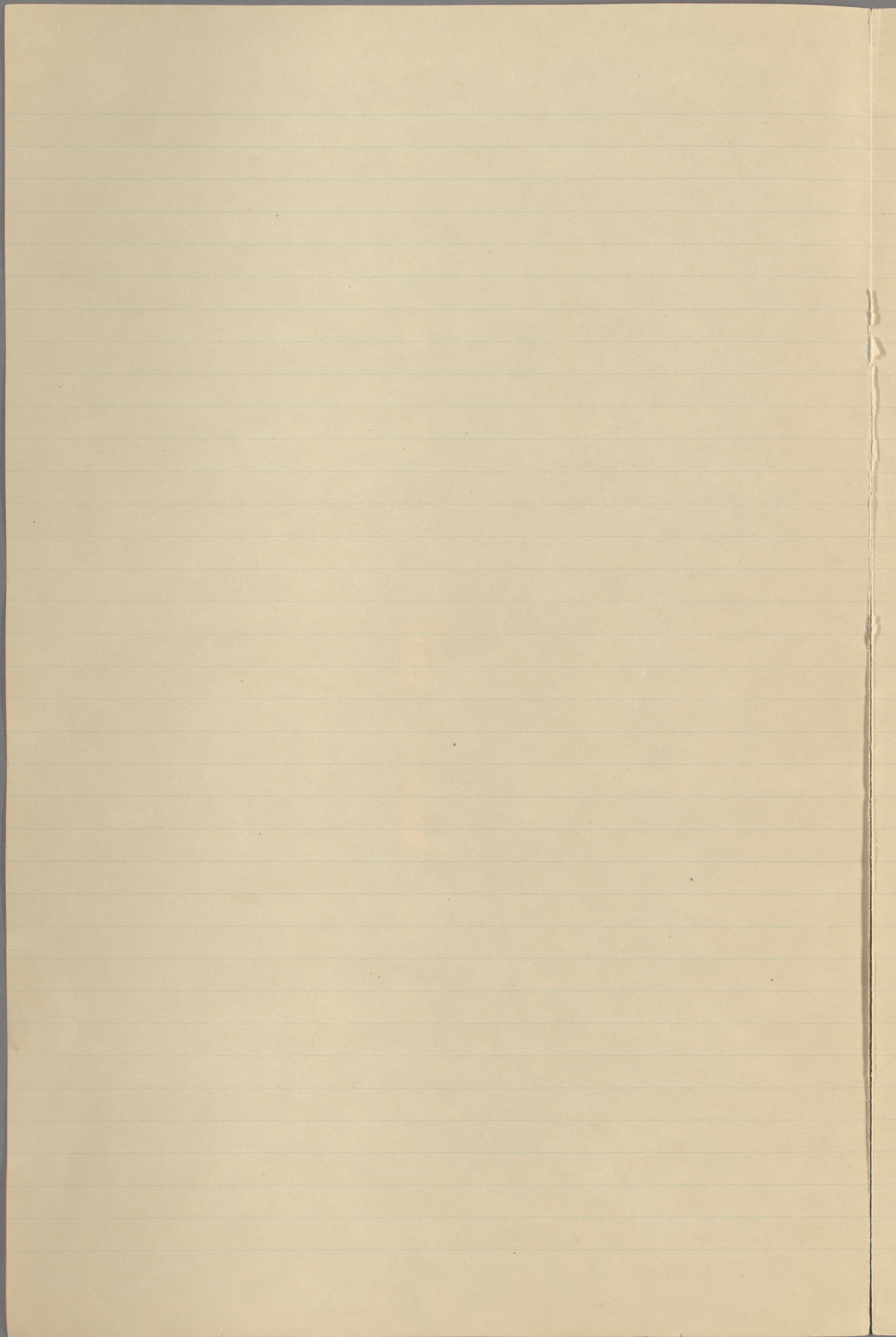
National Library
of Sweden

L 40:86 B: 10

10.

25/10 1889.

(11 bl.)

Den romersk-helleniska Konstens undergång är en så närkirad, fiveteelie, att Kulturhistorikern, Konstfilosofen och Konsthistorikern nästan stanna framför densamma och söka utröna dess verkliga orsaker.

Också kan man icke klaga öfver att fiveteelien lider brist på förklaringar. Två sådana ligga mycket nära till hands. Fäst i de århundraden, då Konstens triumf tydligen skönjes, hade Konstendomen ~~brist~~, från att hyllas af en föraktad sekt, hvars framtida inflytande ingen anade, ~~och~~ fått allt talrikare bekännare och ^{den nya lärans} talrika, att ~~den~~ vuxit till en makt i ^{det} staten, ~~hvilken~~ romerska samhället, ^{och} ~~hvilken~~ hotade med att sönderspränga detta. Den hellenisk-romerska Konsten var till börd, hällning och ande en ren hedning. Hon lefde denna Konst, helt och hållet i denna världen, äfven då hon mejlade och målade olympiska gudagerikter, ty dessa voro dock intet annat än ~~uttryck~~ idealiserande uttryck af det jordiskt sköna. Hon var från början, denna Konst, inspirerad af den härlighet, som ~~skapelsen~~ ^{en} plastiska linier danad färgglämd natur och menstlig skönhet i den fulla utbildning bjöda ögat. Men för den nya lärans anhängare var denna natur en af Gud förbannad, denna jord ett Gomorra, dömdt till undergång i den yttersta domens lågor, och chura den menstliga skönheten som sådan ~~icke~~ ^{var} ~~ett~~ Guds verk, var det dock en synd att låta blicken, som borde var riktad mot himmelen, dröja vid en syn, som innder förtelien.

Med tanken på detta har många varit benägna att i Konstendomens ~~stiga~~ förhåll utbredning se orsaken till den hellenisk-romerska Konstens förfall och i Konstendomens seger orsaken till ~~den~~ antika skulpturens och målarkonstens död.

Men samtidigt med Konstendomens stiga ^{makt} ~~invalde~~ i den romerska världen uppenbarar sig ett annat fenomen: ~~de~~ ~~bariska~~ ~~ger~~ germaniska krigarskarnas, ja hela germaniska folkstammars anlopp mot ~~det~~ ^{det} ~~gamla~~ ^{nytt} världsskikt, som ^{representerade} ~~representerade~~ den menstliga kulturen. Genom århundraden kämpa de romerska legionerna förtviflade ~~mot~~ ^{med} de blonda barbarerna. Deras tillbakaråd, men de komma tillbaka. Rom köper till sitt värn germaniska vridsmän, och följer med dem sina legioners ^{härars} ~~leder~~ och ställer i spetsen för den germaniske härfiare; men detta försik till räddning,

25/10. 89.

25/10. 89.

Den hollandsche koninkrijck warden
aangegeven, dat men er was warden given, dat den.

och en tredje

resande hop kommer en annan, som snuler under sina fittor de spill-
ror, den första gräslennet, vi ha vi en bild af germanernas fir-
härjningar.

Så långt Tacitus, andra franske författare af nyare datum
hafva valt liknande bilder. Den germaniska folkvandringen var
en öfversvämning, en syndafloed; den var en lösgifven naturkraft,
en jordbävning, för hvilken ett tempel störtade i ruiner.

Det är väl, att ^{historiska källor} ~~manifester~~ i ~~en~~ ^{en} ~~dagar~~ ^{med i ett århundrades}
~~historiska~~ att den politiska indignationen kan flamma upp. Men
indignationen är icke alltid en oväldig ~~hett~~ häfda granskare
och är det icke heller här.

Det var en tid, då franske historikern kunde se sken
mer opartiskt och kunde draga andra slutsatser af hvad de
romerska häfderna förtälja. De förtälja om germanen etlarik,
som skonade Athen - som, när han borttagade från den minnes-
rika staden, gräslennade lika rik på byggnadskonstens och skulptu-
rens verk som ^{den} Athen var vid hans ankomst dit. Den förtäljer
om germanen Theoderik, som när han behärskade Rom och
Italien, gjorde allt hvad han förmådde för att skydda forn-
tidens konstverk mot de införde romernas egen vandalism.
Men har förtält vi det af germanerna hämströmmade som en
enda tröstlös tafla af nedtrampade skördar och rykande ruiner. Men
redan Guizot i sin "Civilisationens historia" ^{har påpekat} det ^{upprepade} ~~öfverdrifna~~ i denna
~~föreställning~~ ^{berättelse}, och, hvad den nu under namnet Frankrike kända
romerska provinser, sikt nedbringa föreställningen om germanernas
härjningar till deras verkliga mått.

Germanernas inbrott i Gallien, säger han med rätta, var par-
tiella, lokala, stötis förkommande tilldragelser. När ett ger-
maniskt krigsband angrepp mot gränsen, lade ryktet fram-
för det, förstörande faran och framkallade bandet som en talrik
krigshär, ehuru det vanligen var föga manstarkt och lät sig
kunnat tillbakadrivs, och icke invärfvarne i de hotade
trakterna icke hade varit afseende från vapens bråk
och icke hade varit afseende från att hjälpa ~~göra~~ taga etc.
~~intet~~ initiativ till försvar. Historien berättar bekräftar, att äfven
mycket ryktbara germaniska härty utspändes af en ringa styrka. Den

25/10. 89.

här, kommed Klodvig fört inbrot i Gallien, räknade knappt mer än 5- till 6000 man. Burgundernas hela folkstam kunde, när den inbrot i Frankrike, icke uppställa mer än 60,000 man, churu antagligen mer än 30% af hela denna fördeles stidbara, högonas, och kraftiga nation var vapenför och i valplatsen stod i fylt krigarnas leder. Ett sådant band bröt in öfver Rheu, genomtogade kastig och bepröfsadt område, plundrade och liotigt, angrep en stad och drog sig derefter med det gjorda bytet snabbt tillbaka, om det ansåg sig nu ständ ut behålla det härjade området; i annat fall yvartannade, det på stället, gjorde sig till den eröfrade landsträckans herrar, insatte de sig der så bepröfsadt som möjligt, dervid naturligtvis iaktade sig för att sprida sig ilet för mycket, men i alla fall angelägen om att landtmännen skulle återuppföra sina hyddor, om de beifort med brända, och plöja och så sin jord som förut, emedan det var af deras flit som de germaniske krigarne hade att lifa. Spårerna af sådana härjningar utplånas fortare än man skulle tro. Hus brännas, äkrar nedbrännas, skördar bortföras, de förskräckte invånarna fly till närmaste stad eller de närmaste skogar eller bergen. Efter några dagars förlopp väge de sig fram för att utspja hvilket öde undergitt deras hem och egendom. Stundem har så tagit tillbaka eller, om han yvartannat, annan han plögmännen att med sina familjer återvända till sin torfas, för att arbeta åt sina nya herrar, som i utskylden icke afkräfer dem mer än deras förra styrelse, den romerska, och deras provinciala myndigheter förut hade afkräft dem. Måsta är våra gulten åter skördar, märkena efter härjningen äro ännu och är derefter föge att skönja, de enskilda lidandena äro snart förgetta, och allt har återkastat till skenet, återvänt i sina förra fozor, churu herrarne och skatteinkräfarne äro andra.

Gäller om detta om Gallien, så gäller det med bestämdhet öfver om Hispanien, ja tillochmed om Roms afrikanska provinser, churu dessa räknade i händerna på den germanstam, som anses hafva framfarit våldsamare än alla andra, nämligen vandalerne.

Härstädes hellsade vissa klasser af befolkningen germanerna vara så som befriare än som fiender, och när tillfälle dertill erbjöd sig, iulato sig de blonda barbarerna, hellre än att härja och plundra, på

25/10.89.

underhandlingar med infödingarne och öfverenskommas med dem om
 hvad de hade att afse till den framtägande härans underhåll.
 Det ligger i sakens natur, att när härans var på samma gång en
 hel nation med grannar och barn, de landssträckor måste drabbas här
 nog, som hade att sörja för dess underhåll. Men man erfar på samma
 gång, att germanvandringarna icke voro mongolvandringar, som lemnade
 bakom sig landsbygderna som ödemarker och städerna som nedbrända
 ruiner. Likasom böjorna bakom det fransyska skeppet, slöts
 sig arbetets och idaghetens dagliga bestyr åter tillsammans bakom
 de framtägande germanstammarna, hvilas höfdingar af samtidens
 höfdasteckare skildras såsom ganska intelligenta och kloka män,
 ofta beväftrade med statsmannasvenskaper, som ganska väl insåg,
 att de, för att betrygga ett återtag eller för att gerna få gagna af en
 gjord landvinning, hade större förmån af odlade landssträckor än af
 skurar. Och, som nämnt, ifrån när en germanisk folkvandring var som
 aldrig betydligt med afseende på det vandrande folkets individantal,
 var den likväl aldrig så oerhörd stor, att man kunde tala om den
 som om en syndaflod fördränkande hela provinser. När det vanda-
 liska folket under den med betydande statsmannasvenskaper be-
 väftrade, men hänsynslösa och guldörstige konung Guiserik, bejfa-
 rit sig från Spanien till Afrika, för att den grundlägga ett rike, rik-
 nades hela folket och befunns utgöra ett antal af 80,000 personer, de
 icke vapenförä deri inberäknade. Antagligen fanns i Spanien
 den tiden mer än en stad, hvass murar inneslöt en stor folk-
 mängd än hela det vandaliska folket. När östgoten Theoderik
 med sin folkstam bröt upp till Italien, var det utan tvifvel ett
 mycket talrikare folk än det vandaliska, som här hade sat
 sig i rörelse. Af följd af gubbar, grannar och barn hade den gotiska
 härans att marschera mer än hundra sv. mil och vara ständigt beredd
 att upptaga striden med fiendtliga härar, som stälde sig i dess väg.
 Företaget försvändes derigenom, att det började mitt i vintern. Men
 af de uppgifter, som föreligga om detta tag, framgår tydligt nog, att det
 var organiseradt med mycket förutseende och beräknadt så, att det så lätt
 som möjligt skulle behöfva anlita härjning och plundring. Spaniens
 förval medfördes på vagnar och valdes på handgarnar af goternas
 grannar.

25/10. 84.

Boskapsdjordar medfördes, från hvilka det tagande folkets förseddels med mjölk och kött. Der goterne på vägen mötte vänliga folk och kunde frid passera, förkommas icke härjningar, och om förstörda städer förnyades intet. En af de ityörder Theoderik vittnar, sedan han blifvit herre öfver Rom, var ett skydda dess praktfulla byggnader och konstverk mot sjelfva de infödda romarnes lust att lägga skadande och förstörande händer på dem. Det finnes all anledning antaga, att de germaniska inbrott och eröfringar i vestromerska riket, hvarigenom detta upplöstes, hafva tillsammanslagda icke istadkommit på långt när så stor materiel förödelse som det tyska Trehundraåriga kriget, och att intet enda af de vandringståg, genom hvilka germaniska riken grundlades på romeriskt område, kan, hvad ödeläggelser beträffar, jämföras med t. ex. det fälttåg, hvarmed hans alor Kristigaste majestät Konung Ludvig XIV lät sina fältherrar år 1689 hemföra de skönaste, minnesrikaste och mest befolkade delarne af Tyckland och som systematiskt utgick på att med eld och svärd skapa en folktom öken mellan Frankrike och Tyckland. Så stodo i lågor städer och byar, vrborg och ikerfält.

Den den germaniska invasionen verkade på något sådant förstörande, så var det i helt annan riktning och på ett mindre handgripligt sätt. Någon tid efter ett sådant inbrott och efter skedd eröfring kunde allt, som tedde sig för ögat, städerna med sina murar och tinner, landsbygden med sina herresäten, kolonkyddor, fält och boskapsdjordar ha sånna utseende som för; men det fanns något annat osynligt, men likväl ganska viktigt, som var på ohjelpligt sätt rubbat och bragt ur sina gångar: det var det romerska förvattningssmaskineriet, den stora mekanism, medels hvilken det romerska statslifvet fungerade, och på samma gång den lätta dagliga sociala förbindelsen mellan provinserna och provinsernas olika delar och befolkningar. Förstördt var ytterligare förtroendet till det bestående, hvilket åter inverkade förhållande på handel och vandel. De många delarna i det stora hela, som utgjorde det vestromerska riket, förlorade mer och mer sitt sammanshang. Den gamla samhällskroppens lemmar löste sig från hvarandra, utan att ens de germaniska eröfrarne sjelfva önskade det. Endast få voro de germaniska ledare, som tänkte på att i stället för det romerska väldet upprätta oberoende germaniska välden. Nästan alla voro de intagna af det romerska världsväldets idé; det var icke blott romarna, det var germanerna sjäfv, som förestälde sig detta sinna mångoting, hvars nödvändiga tillvaro ej kunde ifrågasättas, och hvad de

25/10. 89.

med sina invasioner ägnade var egentligen blott åt förskaffa sig och sina folk jordagods och hus och hem i bördiga ängar, samt under Roms spira en relativt fri, själfständigt och rikstad ställning. Det oaktadt, och ehuru germanhöfdingarne sökte upprätthålla för sina egna ändamål det romerska förvaltningsmaskineriet och dess embets-
sinn, var det icke möjligt, att detta kunde på sitt inöftrade sätt fungera, sedan i befolkningen och särskildt i jordägarebefolkningen inträdde ett mer eller mindre talrikt germaniskt element. Smöjligheten framgår redan deraf, att dessa vandringsfolk förde med sig sina egna lagar och sedvänjor och föreställningsätt, som icke med ett slag kunde samman-
jämkas med de romerska, samt att de, germanerna, gjorde som eröfrar utsprik på rättigheter, som icke lät förlika sig med den gamla romerska samfundsförordningen, samt gentemot förvaltningen uppträdde med en själfständighet, som icke på en gång lät sig tåmja.

Härill kom nu vidare den skarpa skillnigheten mellan romersk
lifsäskänning och germanisk. Det var icke endast två nationaliteter,
som här sammendrabbade och blandade sig om hvarandra, utan att
på länge kunna organiskt förenas: det var nämligen två grundligt olika
civilisationer: en civilisation, den romerska, som sedan urminnes tider
var grundad på stadslif och på denna grund utvecklats sig med
glänsande utvidor; en annan civilisation, den germaniska, hvilken
sedan återigen tillbaka var grundad på landtlif och hade därför
utvecklats mindre lyxande och i öfvermått färbundne, men likväl solida
egenskaper. Det fanns i själva verket två skiljamma germanisk
kultur, en kultur af den art, som kan utbilda sig utan de mäktiga
impulser, som koncentrationen i städer är i stånd att gifva civilisa-
tionsutvecklingen. Det fanns en germanisk kultur, ehuru den saknade
flera af de kännesmärken, som vi äro vanne att fästa vid begreppet
kultur. Den har icke kunnat efterlenna sådana minnesmärken,
som den egyptiska i sina imponerande helgedomar och konungar och
var elen som den grekisk-romerska i sina sköna tempel och sina
våldiga vattenledningar, helt enkelt därför att den saknade all annan
byggkonst än den enkla som kräddes för germanernas timrade bostäder,
en kultur, som saknade bildkonstkonstens och målningens ögonfäga-
da, och saknade en litteratur emedan den, ehuru i besittning af

25/10. 89.

en egentligen skrifkonst, led brist på lämpligt skrifmaterial. En konst-
industri hade den likväl med oss ända från bronsåldrens dagar och
som efterlemnade prydliga bevis på germanernas sinne för och för-
måga att tillverka smakfulla vapen och smycken. Men detta betyder
fått i jämförelse med den aurliga och moraliska utbildning, som
utgör den germaniska fornkulturens egentliga kärna. Den konst,
hvori germanerna voro mästare, var diktens, poesins. Ej så förstått,
att de skulle lagt an på gläddande uttryck, fina former, välklungna
de gudsammeställningar, smekande rytmer. Men de lade an
på diktens innehåll och fordrade, att den skulle röra människohjertan.

Den germaniska kulturen var, såsom nämnt, en landsbygds kultur, en bonde- och stridsmanuskultur, lät och barbarisk ur stads kulturens ögon synpunkt, kårarfrisk och utbildningsvärd bedömd ur en annan. Germanien i hela sin utsträckning, såväl den nordliga skandinaviska halvan som fastlands-Germanien, var utan städer. Förtelningar af ^{sådana} städer voro för germanerna icke obekanta; germaner i hundratusental hade under seklets lopp tjennat som officerare och soldater i de romerska härarna och varit garnisonerade i Rom och andra stora städer; en mängd af disse stridsmän pläjade för eller senare återvända till sin hembygds skogar; men någon lust att grunda stads samhällen spreds de ej bland sina landsmän. Disse lefde i enstaka gårdar eller i byar, der likväl hvarje gård låg isolerad från de andra. Palatser, skatter, indrifningar, polis voro okända. Höfdingarna lefde af sin gårds afkastning och af frivilliga gifvor. De smås jordägarna ända ned till de minsta voro som suveräna herrar, hvar på sitt område, och kände ingen annan vilja än sin egen inom det området, och när offentliga ärenden likväl påminde dem om att de voro i förening medlemmar i ett samhäll och hade förpligtelser till ett sådant, afgjordes dessa ärenden i ting och möten, der hvarje fri man hade sin röst. Det fanns en stadsolikhet bland de fria; det fanns konungar och höfding-ätter med förmentat anor från de mytiske stamfäderna, ätter, för hvilka de öfrige fria männen hade på grund häraf sympatisk vördnad; men dessa känslor inkräktade ej på deras själfrälskhet och självständighetsanda, och mer än vördnaden gällde de personliga förtjänsterna i styrka, klokhet, våltalighet och tapperness. Blot

25/10. 89.

under Kristtag, emottag och lydde den fria mannens befallningar; men insåg nödvändigheten af disciplinens band och starkaste sammanhållning; men ännu då kunde det kännas, att en enstämning, fordran från mannen i ledet gjorde sig hörd och af höfdingarne ittydd. En landsbyggs kultur af sådant slag främjar och utvecklar själfständighetskänslan, känslan af personligt oberocade, en känsla, hvilken stadskulturen knappast utvecklar, äfven när staden är på samma gång en fristad, men som nu var utlöst hos romarrikets invånare, inställda såsom de alla voro, i ett statsmaskineri, där alla deras lifsvillkor bestämdes ofrånifrån genom en omsorgsfullt rofadt byråkratisk ordning. Guizot har knappast sagt för mycket, när han anmärker, att denna känsla var okänd för den romerska världen, liksom för den kristna kyrkan, om man inskränker giltigheten af detta hans yttrande till det romerska kejsardömet's senare århundraden. Detta var det nya andliga element, som germanerna förde in i det romerska samhället: de hade en själfständighetskänsla, en kraf på personligt oberocade, en tilltro till egen kraf och en obändighet i den egna viljan, som gjorde, att hos de germaniska man af någon betydelse blef ett slags utbildnings centrum för spontan verksamhet, medan romarna numera hvarken kände eller som giltig erkände en sådan verksamhet hos någon annan än statens chef.

Blef nu detta element i längden till en prägelförande och välgörande kraf, inom de utlefde romerska och romaniserade befolkningarna, så är det likväl naturligt, att det till en dröjan måste verka splittrande och upplösande i ett byråkratiskt-mekaniskt regleradt samhälle, i hvilket egen initiativ ej hade något spelrum. Det nya elementets måste verka störande och hämmande på förvaltningens regelbundna gång, liksom de germaniska invasionerna hade verkat störande på förbindelserna mellan olika landsdelar. Trogare sin öfda vana och sin öfda smak slogo sig germanerna, när de eröfrat ett område, ned på landsbygden, som de delvis skiftades sig emellan, och där de gämske befor den herrskande och bestämmande faktorn. Städerna vordo derigenom isolerade från hvarandra och från den regelbundna förbindelsen med provinserna och rikets administration, samt åter hänvisade väsendet till sig själva.

Det var på dessa vägar det gamla romerska samhället sprängdes och föll i ruiner genom germaniska invandringar: det skedd, så att säga,

25/10. 89.

genom en infiltration af främmade, med det gamla samhälls skicket oförändrade
konsten, in infiltration, hvares verkningar germanerna själfva alldeles icke iaktgaf,
och hvarjohän de väl ej heller någonstans reflekterade; men det skedde icke genom
eld och svärd eller genom ett rikt förhållande för den gamla civilisationen eller
genom ett oförfärligt bemödande att germanisera den romerska världen. Den antika
kulturen var i själfva verket utelämnad och så gott som död, innan ännu en
romersk provins råkat i germaniskt våld. Med borgersinnets och fosterlands-
känslan hade efter den politiska frihetens undergång, mer och mer förlamats
sedan samhällsstaten fått en förträffligt utmärkt och i sitt slag oförträfflig
byråkratisk förvaltning, som syntes göra alla personliga initiativ från
medborgarnes sida öfverflödiga, ja störande och skadliga. Levad och
färdans gån af allmänheten, var förbunden hos alla för det odödliga
Rom och insigten att dess världsvälde mellan det ännu var starkt,
hade smäktat fred och ordning och välmående åt stora delar af världen.

Den fysiska kulturen, om jag så får uttrycka mig, var liksom död. De kulturella
samhällets arbeten på själfva människolagets försköning och fysiska förädling
hade länge sedan upphört inom de grekiska samhällena själfva. Romarnas glädje
öfver att eja en stridbar ungdom, som på Campus Martius tumlade i vapen-
manövrer och i Tiberus böljor kämpade med strömängarna, och deras stolta öfver-
akt kunnat fylla sin härs leder med vapenkuniga muskelstarka plogmän från
Latium släppte oss länge sedan försonnas känslor. Plogmannen var en enklaf,
som ej fick vara vid ett vapen, stadsbron var en ykesens och intet annat, om han
öfver hufvud dröf ett yrke och ej var en oduglig lättning. Rom lätade för sitt för-
svar på legda gränslinor, mest germaner. Häfttekniken hade länge sedan
öfverlämnat sitt skrifte till den lögande retoriska paucyptiken eller den
torna kromiken eller det tanklösa ruckdottsamladit. Skaldekonstens äden var
i det närmaste utdömd och förtedd till ett själshyftande, intet origiellt. Skulptur-
konsten och målarkonsten var i djupa förfall. Vetenskapen liksom. Filosofien
hade slagit öfver i sin motsats: vilsepeleken, och om ett själfständigt tänkande
existerat, hvilket det ej gjorde, skulle det blifvit bannlyst af tron. Ingenting
på kulturens område är man i stånd att skönja ens den svagaste impuls
från det personliga Kalla. Germanerna måste förtagas från beskrifningarna
att hafva uppfattat ett väsen, hvares lif numera var blott ett skeulif. Men de höfs
endast erinra sig, att det öst-romerska riket aldrig kom i germanernas besittning
och att ena af dess historia kan dömas öfver huru långt kulturstilståndet i sig

vänd!

var nok hvad det kunde istadkomme, oforelenunde at sig sjelf nok
stodt af germaniskt vafenssæl. Under århundreden istadkom det
i det væsentlige indsigt, om vi maa sige bygmaderne, som for
de nye Ryske behøvede lighedens skape nye former eller mere
omdanne gamle.

25/10. 89.

Den hellenisk-romerska konsten har således icke, såsom Jaim meerv, blifvit ihjälslagen af barbarerna. Hade hon varit frisk, skulle hon ha uthärdat den germaniska erifringen och fraddels maktänder härför nya knippen ut densamma. Hvad åter kristendomen inflyttade på ^{konsten} romerska riket, är det ofröjligt, att hennes död påskyndades genom religionsförändringen. Detta är icke så att förstå, ^{som} att om de kristna i sin lära förta århundradena varit principiella fiender till konsten. Mot en sådan uppfattning vittna de gamla kristna målningarna i Katakomberna. Men principiella fiender till konsten äro byggkonsten ju väl dock ibland dem och varus tidtals stort inflyttade. Hårdast drabbades naturligtvis bildhuggerkonsten af religionsförändringen. Kirkeodomen hade utgått ut den bildprägliga jendomens skite och kunde icke annat än med afsikt äro de statyer af gudar och gudinnor, som prästades på i templet och i trädgårdarne, på torget och i de enkilda hemmen. Alla de mejslar, som arbetat i den hedniska religionens tjänst, måste sedan kirkeodomen segret, nedläggas, och bland dem voro utan tvifvel åtskilliga af de allra finaste. ^{i sammanhang med} ~~Den oerhörda massproduktionen aftry~~ ^{men} bruket att resa statyer åt enkilda, och utdog alldeles den genreplastik, som med motiva från de hedniska myterna måpat så många beaktfulla verk. Endast tvärande och i särskilda fall betjände sig den gamla kristliga konsten af plastiken. ^{stämde} ~~Från~~ statyer vordo alltmer sällsynta. Bruket förändrades dock, att Kejsarne skulle ha sådana, och de fingo dem, men till vittne om en ständigt minskad konstnärlig duglighet, och det torde händt mer än en gång, att gamla gudastatyer omgestaltades och döptes med en kejsares namn. Det är under sådana förhållanden begrip- ligt, att ytterst få minnesmärken af plastisk konst blifvit bevarade från den epok, ~~da~~ den romerska hednismen besegrades af kristendomen. I det kristna museet i Lateranen finnes några marmorstatyetter af den gode herden. Der finnes också en sittande staty af den helige Hippolytus, och slutligen har man i Rom St. Petruskyrkan den bekanta sittande bronsstatyen, ~~af~~ ^{som} ~~anses~~ ^{anses} föreställa aposteln Petrus och tros vara ett verk från 5te århundradet. Således varvt den ~~antika~~ ^{antika} massproduktionen af plastiska verk, som karakteriserar den cæsarska tiden, inom jämförelsevis kort tid tillintetgjord; den oerhörda strömmen försvann nästan med ens i sanden. Om slavkonstens öde ännu jag i nästa föreläsning yttra några ord.

25/10. 89.

Den keltiska-romiska kulturen har sedan icke blifvit närmare
närare, i händelsen af gemenskaperna. Hade hon varit frik, skulle
hon ha utmärkt den gemenskapen emellan och under inflyttningen af

